



TAGE JÜDISCHER KULTUR IN DZIERŻONIÓW DNI KULTURY ŻYDOWSKIEJ W DZIERŻONOWIE DAYS OF JEWISH CULTURE IN DZIERZONIOW

Mojżesz Jakubowicz (1919-2003), który w 1946 roku przybywa do Dzierżoniowa jako repatriant, przez wiele lat pełni funkcję przewodniczącego dzierżoniowskiego okręgu Towarzystwa Społeczno - Kulturalnego Żydów (w 1950 roku Komitety Żydowskie przekształcone zostały w TSKŻ). Jakubowicz jest ostatnim przedstawicielem epoki „polskiej Jerozolimy”.

Podczas badań do pracy magisterskiej polonistka Beata Sologub-Hebza natrafia na szeroką ofertę kulturalną dzierżoniowskiej Gminy Żydowskiej, oferowaną w okresie powojennym. Dalsze badania doprowadzają ją do przewodniczącego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Żydów, Mojżesza Jakubowicza. Intensywna znajomość zaowocuje zorganizowanymi w Dzierżoniowie w 2001 i 2002 roku Dniami Kultury Żydowskiej. To pierwsza tego typu impreza w Polsce po 1989 roku. Jako pokłosie Dni Kultury ukazuje się każdorazowo broszura zatytułowana „Przechować pamięć o przeszłości”.

Mojżesz Jakubowicz (1919-2003) kommt 1946 als „Repatriant“ nach Dzierżoniow, viele Jahre ist er Vorsitzender der Jüdischen Sozialkulturelle Gesellschaft des Kreises Dzierżoniow (die Jüdischen Komitees werden 1950 in die Sozialkulturellen Gesellschaften überführt). Er ist der letzte Vertreter der Epoche des „polsischen Jerusalem“

Bei der Recherche für Ihre Magisterarbeit stößt die Polonistin Beata Sologub-Hebza in den 1990er Jahren auf das breite kulturelle Angebot, dass durch die jüdische Gemeinschaft im Dzierżoniow der Nachkriegszeit organisiert wurde. Weitere Recherchen führen sie zum Vorsitzenden der Jüdischen Sozial-Kulturellen Gesellschaft, Mojżesz Jakubowicz. Es entsteht ein intensiver Kontakt und eine Frucht dieses Kontaktes sind die Tage jüdischer Kultur, die 2001 und 2002 in Dzierżoniow veranstaltet werden. Die erste Veranstaltung dieser Art in Polen nach 1989. Jeweils nach den Kulturtagen wird auch eine Broschüre unter dem Titel „Die Erinnerung an die Vergangenheit bewahren“ veröffentlicht.

Mojżesz Jakubowicz (1919-2003) is repatriated to Dzierżoniow in 1946, for many years he is president of the Jewish Socio-Cultural Association in Dzierżoniow (the Jewish committees are transformed into socio-cultural associations in 1950). He is the last representative of the „Polish Jerusalem”.

While researching for her dissertation in the 1990s, the Polish scholar Beata Sologub-Hebza comes across the wide range of activities the Jewish community in Dzierżoniow offered in the post-war years. Further investigations lead her to the president of the Jewish Socio-Cultural Association, Mojżesz Jakubowicz. A close contact emerges at whose end the Days of Jewish Culture in Dzierżoniow in 2001 and 2002. It is the first event of this kind in Poland after 1989. It is followed by a brochure 'Saving Remembering the Past'.

MOJŻESZ JAKUBOWICZ



z lewej: Beata Sologub-Hebza, Dni Kultury Żydowskiej, Dzierżoniów 2001
von links: Beata Sologub-Hebza, Tage der Jüdischen Kultur, Dzierżoniów 2001
on the left: Beata Sologub-Hebza, Days of Jewish Culture, Dzierżoniów 2001



od lewej: W. John Koch, Mojżesz Jakubowicz, Maria Koch na żydowskim cmentarzu
von links: W. John Koch, Mojżesz Jakubowicz, Maria Koch auf dem jüdischen Friedhof
from left: W. John Koch, Mojżesz Jakubowicz, Maria Koch at the Jewish graveyard



Dni Kultury Żydowskiej, Dzierżoniów 2001
Tage der Jüdischen Kultur, Dzierżoniów 2001
Days of Jewish Culture, Dzierżoniów 2001



Dni Kultury Żydowskiej, Dzierżoniów 2001
Tage der Jüdischen Kultur, Dzierżoniów 2001
Days of Jewish Culture, Dzierżoniów 2001

Broszura „Przechować pamięć o przeszłości”
Broschüre „Die Erinnerung an die Vergangenheit bewahren”
Brochure „Saving Remembering the Past”



**PRZECHOWAĆ
PAMIĘĆ
O PRZESZŁOŚCI**

Zeszyt 2



Grób Mojżesza i Lidii Jakubowicz
Das Grab von Mojżesz und Lidia Jakubowicz
Grave of Mojżesz and Lidia Jakubowicz



W latach osiemdziesiątych XX wieku Gmina Żydowska praktycznie nie istnieje, a synagoga pozostaje nieużywana. Budynek wymaga renowacji. W tej sytuacji Mojżesz Jakubowicz uzgadnia z miejskimi urzędnikami, remont synagogi i adaptację budynku na siedzibę regionalnego muzeum. Pod koniec lat 80-dziesiątych prace renowacyjne są wprawdzie zakończone, jednak zmiany polityczne jakie następują w Polsce w 1989 roku, powodują, że projekt remontu synagogi schodzi na drugi plan. Budynek, używany przez bezdomnych jako noclegownia, powoli ulega dewastacji, ognisko, które ma rozgrzać mieszkańców wymyka się spod kontroli i trawi znaczną część dachu.

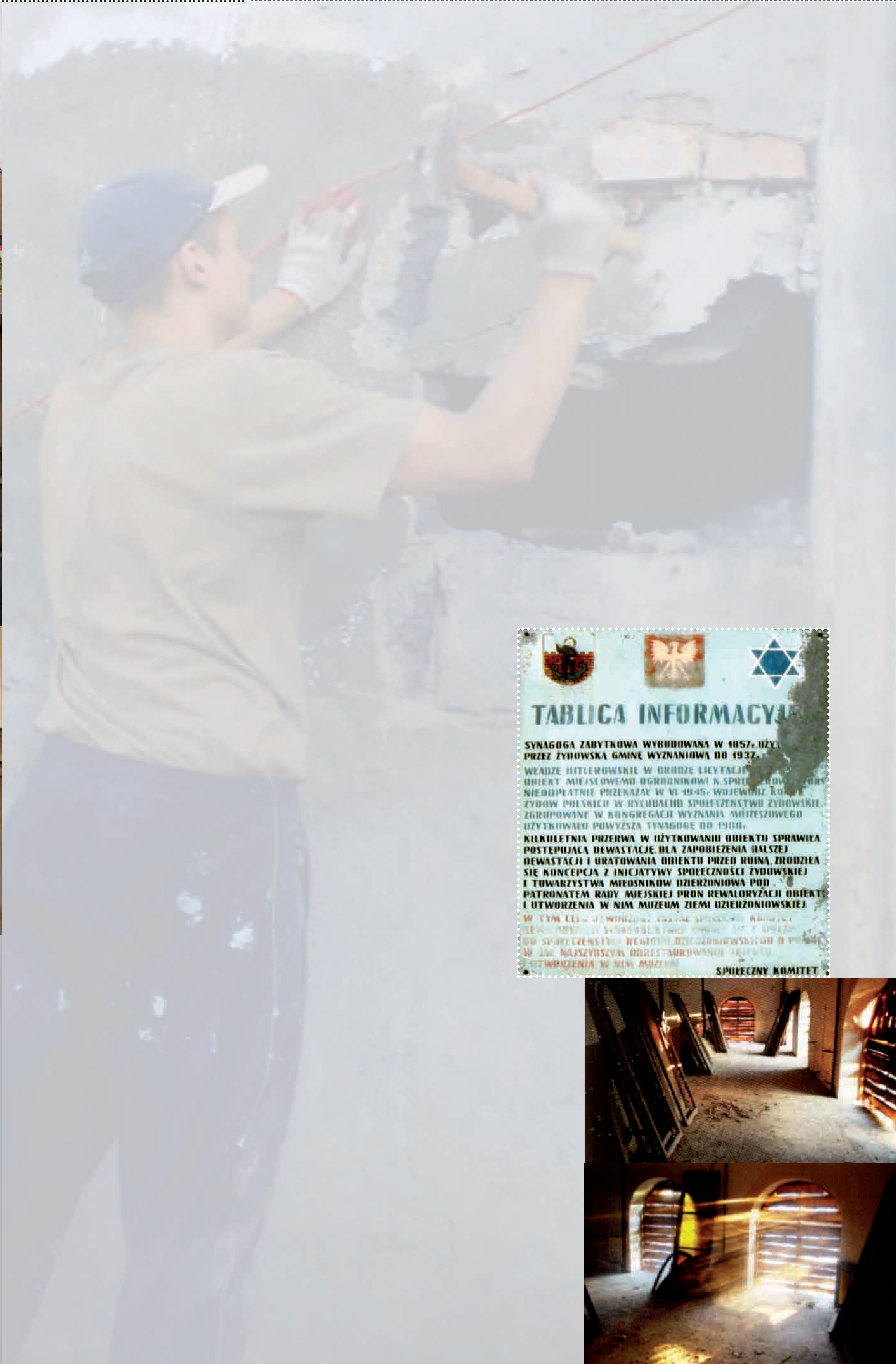
Rafael Blau, który w 1960 roku przyjeżdża jako dziecko z rodzicami do Dzierżoniowa, a w 1965 emigruje z nimi do Izraela, nie może znieść widoku popadającej w ruinę synagogi, która przecież tyle „przeżyła”. Wraz z garstką innych osób zakłada w 2004 roku **fundację Beiteinu Chaj - Nasz Dom Żyje**. Fundacja wykupuje budynek synagogi, naprawia dach, podejmuje pierwsze działania restauracyjne. Długoterminowo synagoga ma służyć jako centrum młodzieżowe i kulturalne. Już teraz odbywa się tu wiele wystaw, koncertów i wykładów.

In den 80er Jahren des zwanzigsten Jahrhunderts gibt es keine jüdische Gemeinde mehr, die die Synagoge nutzen könnte. Das Gebäude bedarf einer Renovierung. In dieser Situation vereinbart M. Jakubowicz mit der Stadtverwaltung, dass diese das Gebäude renoviert und dort ein lokales Museum einrichtet. Die Renovierung ist am Ende des Jahrzehnts beinahe abgeschlossen aber 1989 lassen die großen Veränderungen in Polen das Projekt in den Hintergrund geraten. Das Gebäude verfällt langsam, wird als Übernachtungsplatz genutzt, schließlich gerät ein wärmendes Feuer auf dem Dachboden außer Kontrolle und weite Teile des Daches werden zerstört.

Rafael Blau aber, der 1960 als Kind mit seinen Eltern nach Dzierżoniow kam und 1965 mit ihnen nach Israel emigrierte, möchte nicht zusehen, wie das Gebäude, nachdem es so viel überlebt und erlebt hat, verfällt. Zusammen mit einer Handvoll weiterer Menschen gründet er 2004 die **Stiftung Beiteinu Chaj - Unser Haus lebt**. Die Stiftung kauft die Synagoge, das Dach wird repariert, erste Renovierungen in Angriff genommen. Langfristig soll die Synagoge als Jugend- und Kulturzentrum genutzt werden, bereits jetzt finden dort Ausstellungen, Konzerte und Vorträge statt.

During the 1980s there is no Jewish community more in Dzierżoniow, the Synagogue slowly becomes derelict. Facing this situation M. Jakubowicz agrees with the municipality that the Synagogue is renovated and turned into a local museum. The renovation is almost completed when the political changes of 1989 take precedence over the project. The building is abandoned, occasionally used by homeless people as shelter. On one of these occasions a small fire gets out of hand and destroys most of the roof.

Rafael Blau, who had come to Dzierżoniow in 1960 with his parents and moved to Israel in 1965, refuses to accept the fact that this building, after lasting for so long, now becomes more and more derelict. Together with other like-minded people he established the **Beiteinu Chaj - Our Hours Lives Foundation** in 2004. The Foundation buys the Synagogue, the roof is repaired and first steps towards a complete renovation are taken. In the long run, the Synagogue shall be used as a youth and cultural centre, today exhibitions, concerts and lectures already take place here.



autor tekstów / Texte / text: Dominik Kretschmann

tłumaczenia / Übersetzung / translation: Klara Maeve-O'Reilly, Katarzyna Andersz, Monika Kretschmann

projekt graficzny / grafischer Entwurf / design: Marlena Promna, Tomasz Pietrek, www.artpunkt.eu 

zdjęcia / Bildmaterial / graphic material: Rafael Blau, Jacob Egit "Ku nowemu życiu" i "Grand Illusion", Anna Gruzlewska, Izba Regionalna w Dzierżoniowie, Franziska Koch, Dominik Kretschmann, Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy, Joanna Śliwa, "Sudety", Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów / Dzierżoniów, Uniwersytet Wrocławski- Studium Kultury i Języków Żydowskich, Łucja Wilk

REFLEKSJA REFLECTION REFLEXION